

לדמותו של המשורר

על משורר גדול אפשר לכתוב בשני אופנים : אפשר לבחון ולחקור את יסודות יצירתו, את הסביבה שבה גדל, את מקורות יניקתו הרוחנית, את היוצרים והיצירות שהשפיעו עליו ביותר וכדומה, ולסכם את העיונים והמחקרים האלה בהרצאה מדעית או במסה רבתי. אבל גם מניצוצות-האורה, החולפים ככרקים ביצירותיו של משורר והאופיינים לו, אפשר לעמוד על יחודו ועל סגולות אישיותו הפיוטית.

מאז באתי ארצה לפני עשר שנים נרקמו יחסי ידידות ביני ובין ש. שלום, והיתה ברכה מרובה בידידות זו, שבגללה זכיתי לכמה חוויות יקרות ובלתי נשכחות, שמהן אפשר ללמוד על סגולותיו המיוחדות במינן של ש. שלום הרבה יותר מאשר מספרי-ביקורת עבי-קרט, אם כי עלי להודות, שאני מחשיב אותם, ולדעתי יש הכרח במיצוי עומק הדין בביקורת היצירה הספרותית — מתוך כנות ואהבת האמת.

אבל היום ברצוני להסתפק בתאור אחד הרגעים, שבו נגלה לי באור-מישנה

משהו עיקרי ויסודי ממהותו של האדם והמשורר ש. שלום. הדבר היה בימי מלחמת העולם השנייה, כאשר רומל התקרב לגבולות ארץ־ישראל ונדמה היה שאין שום כוח, שיוכל לעמוד בפניו ולמנוע את אימת השמד והכליח. אני הייתי נרגש וחרד ביותר באותם הימים. חרדתי לא רק לחיי, כי אם גם לחייהם ולקיומם של כל מחמדינו, לגורלו של מפעל הבנין, של הישוב, שבלעדיו חיינו אינם חיים. אני באמת נוטה לפחד מפני סכנות מתרגשות ובאות, מבלי שאוכל לגרוע עין או להסיח את דעתי מהן — נטיה שייחס לי ידידי מר אשר ברש בנאום שכיבדני בו זה לא כבר. ונטיה זו התבלטה בכל הליכותי ובכל שיחי ושיגי באותם הימים. ערב אחד טיילנו, ש. שלום ואנוכי, על שפת ימה של תל־אביב. הים געש ושקע באופל. אני התודיתי לפניו, שאני מקווה אך מעט, או שאינני מקווה לגמרי, שיעמוד לנו רוח הצלה, לנו ולמפעל־תחייתנו. היה בדברי משום נהי ומספד, אך גם משום זעקה לנחמה ולעידוד. אז פסק לי ש. שלום פסוק נפלא אחד, שמצאתיו אחר כך שוב באחד משיריו. הוא הביע בעוז ובגאון את אשר הרגיש באותה שעה, שאנו נבנה את ציון גם בעלותנו על המוקד: דימוי זה, הרצוף פרדופסיה נוראה, הסעיר את רוחי ונשאני אל על.

פרדופסיה זו, הנובעת מנבכי היגון ושכסופו של דבר היא מביאה לידי חיוב תחיים שלו, המפכה בעוז וללא מעצור, זורם כנהר איתן של זהב מותך ולוהט במרחבי יצירתו הברוכה, המרהיבה את עינינו בתפארתה זה עשרים וחמש שנה.

ומכאן האקטואליות שביצירתו, שהרי רצון חיים זה, הבחירה והרצייה בחיים, הוא הדבר שעמנו צריך וזקוק לו ביותר, לאחר שעבר זה עתה פעמיים או שלוש דרך כל מדורי הגיהנום, ושעדיין לא יצא לגמרי מכלל סכנה, התשוקה לחיים במשמעותם הגדולה באה לידי גילוי גם בפרוזה של ש. שלום, ביומן מהגליל שלו ובסיפוריו האוטוביוגרפיים, כמו שנתגלתה בשייריו. ואין זה מקרה, שבהחליטו לתרגם יצירה גדולה בחר לו דווקא ביצירה של המשורר אדיר־החיים שאין דומה לו, אשר בשירתו גאו גלי היאוש והתקוה גם יחד — בשקספיר ובסוניטות בנות־האלמות שלו.